

No: 888 – Menş e Adı

ELAZIĞ MENCEKİ BUĞDAYI

Tescil Ettiren

**ELAZIĞ TİCARET VE SANAYİ ODASI /
ELAZIĞ TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRLÜĞÜ /
SS ELAZIĞ PANCAR EKİCİ. KOOPERATİFİ**

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 02.03.2021 tarihinden itibaren korunmak üzere 16.09.2021 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 888
Tescil Tarihi	: 16.09.2021
Başvuru No	: C2021/000090
Başvuru Tarihi	: 02.03.2021
Coğrafi İşaretin Adı	: Elazığ Menceki Buğdayı
Ürün / Ürün Grubu	: Buğday / Diğer
Coğrafi İşaretin Türü	: Menşe adı
Tescil Ettiren	: 1- Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası 2- Elazığ Tarım ve Orman İl Müdürlüğü 3- SS Elazığ Pancar Ekici. Kooperatifi
Tescil Ettirenin Adresi	: 1- Cumhuriyet Mah. Korgeneral Hulusi Sayın Cad. No:117 Merkez ELAZIĞ 2- Olgunlar Mah. İhsan Sunguroğlu Sok. No:7 Merkez ELAZIĞ 3- Akpınar Mah. Akın Sok. 99 A Merkez ELAZIĞ
Coğrafi Sınır	: Elazığ ili
Kullanım Biçimi	: Elazığ Menceki Buğdayı ibaresi ve menşe adı amblemi, ürünün kendisi veya ambalajının üzerinde yer alır. Elazığ Menceki Buğdayı ibaresi ve menşe adı amblemi; ürünün kendisi veya ambalajının üzerinde kullanılmadığında, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Elazığ Menceki Buğdayı, *Poaceae* (buğdaygiller) familyası *Triticum* (buğday) cinsi *Triticum durum* (makarnalık buğday) türü ve *Triticum durum ssp. compactum* (makarnalık topbaş buğday) alt türünden elde edilir. Elazığ Menceki Buğdayı doğada kendiliğinden oluşan genetiğini korumuş 28 kromozomlu yabani Gernik'in bir varyetesi olup makarnalık buğdaydır. Kendi tohumundan üretilerek ekolojik istekleri bakımından coğrafi sınıra bağlıdır.

Elazığ Menceki Buğdayının killi-tınlı toprak yapısında yetişmiş olması nedeniyle dane camsılık oranının yüksek olması dolayısıyla buğdayın dane sertliği yüksektir. Elazığ Menceki Buğdayı yörede yapılan yemeklerde ve çorbalarda da sıkça kullanılır.

Tablo 1:Elazığ Menceki Buğdayının Morfolojik ve Ergonomik Özellikleri

Bitkinin gelişme tabiatı	Kışlık (sonbahar ekimi)
Bitki büyüme şekli	Yarı yatık, yarı dik
Başaklanma zamanı: (çıkıştan başaklanmaya % 50sinde ilk başakcığın görüldüğü zaman)	Ekimden 171-220 gün sonra
Bitki boyu: (sap, başak, kılçıklar ve çıkıntılar dâhil)	80-140 cm
Yatmaya dayanıklılık: (iklim, toprak ve yetiştirme koşullarına bağlı olarak değişebilir.)	Az, orta ya da çok yatma
Kılçık rengi	Beyaz
Kılçıkta antosiyanin oluşumu	Yok
Başak tüylülüğü	Yok
Başak uzunluğu (kılçıklar ve çıkıntılar hariç)	3,50- 7 cm
Başaktaki tane sayısı	24-30 adet
Başak rengi (olgunlukta)	Beyaz
Sapın başağa bağlandığı kısmın mumsuluğu	Kuvvetli
Sapın en üst boğumun tüylülük yoğunluğu	Orta
Başanın yoğunluğu	Yoğun
Başanın profilden şekli	Paralel kenarlı, başak yassı ve üzerine taneler sık oturmuştur
Bayrak yaprak alt yüzünün mumsuluğu	Kuvvetli
Bayrak yaprak kınının mumsuluğu	Kuvvetli, kılçıklar dik ve uzundur ve yelpaze şeklinde açılmıştır
Tane şekli	İri ve uzun şekilli tane ön tarafta boydan boya uzanan yarıyla tane ikiye ayrılmış gibidir. Tanelerin sırtı kamburcadır.

Tane genişliği	1,5- 3 mm
Tane uzunluğu	3-6 mm

Tablo 2: Elazığ Menceki Buğdayının Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri

Özellikler	Değerler
Tane rengi (1-3 ıskasıyla 1:Beyaz 2;Kehribar sarı 3:Kırmızı 4:Çakır 5:Siyah)	2 ve 3
Camsılık (%):	%70-100
Bin tane ağırlığı (g)	26 - 58
Hektolitre ağırlığı (kg)	80 - 100
Tane protein oranı (%)	10 - 15
Tane sertlik SKC indeks	70 - 100

Coğrafi sınır karasal iklim etkisinde olsa da Fırat Nehriyle birleşen dere ve çayların, Keban Barajı, Kalecik Barajı, Cıp Barajı ve Karakaya Barajının yarattığı mikro klima sonucunda bölgesel iklim yumuşayarak, Elazığ Menceki Buğdayının ayırt edici özelliklerini kazandırır. Elazığ'ın mikro klima özellikleri; fenolojik bakımdan Elazığ Menceki Buğdayının ilk dönemlerinde kök gelişiminin hızlı olmasını ve kök tacı oluşturabilmesi için de buğdayın soğuk ve kurağa karşı dayanıklı olmasını sağlar. Ayrıca çimlenme-kardeşlenme dönemi için gereken 8-10 °C sıcaklık, % 60'ın üzerinde bağıl nem; kardeşlenme-sapa kalkma için 10-15 °C sıcaklık, % 65 nem, az ışıklı ve yarı kapalı hava koşullarını oluşturur.

Üretim Metodu:

Elazığ Menceki Buğdayı, fazla sıcak ve nemden hoşlanmayan serin iklim tahılıdır. Özellikle gelişiminin ilk dönemlerinde (çimlenme - kardeşlenme) sıcaklığın 8-10 °C, bağıl nemin % 60'ın üzerinde olması yeterlidir. Kardeşlenme ve sapa kalkma arasında da fazla sıcaklık istemez. 10-15 °C sıcaklık, % 65 nem, az ışıklı ve yarı kapalı havalar uygundur. Sapa kalkma ile sıcaklık ve nem isteği artar. Bu dönemde hava sıcaklığı -3 °C ve altına düşerse zarar görür. Başaklanma döneminin hemen öncesinde bağıl nemin yüksek olması buğday verimini olumlu yönde etkiler. Döllenme ile birlikte, düşük nem ve yüksek sıcaklık tanenin niteliğini yükseltir. Gelişme dönemine uygun dağılmış 500 mm bir yağış maksimum verim için yeterlidir.

Elazığ Menceki Buğdayı için en uygun toprak, drenajı yeterli olan derin killi-tınlı topraklardır. Su tutma kapasitesi % 25-30 olan toprak buğday için uygundur.

Elazığ Menceki Buğdayı üretimi yapılan alanlarda genellikle nadas-ekim sistemi ve münavebeli tarım uygulanır. Nadas-ekim sisteminin uygulandığı yerlerde toprak işlenirken, toprağı altüst etmeden, alttan işleyen aletler kullanılır. İlk işlemler için kırlangıç kuyruğu pulluk, kazayağı ve benzeri aletler kullanılır. Münavebeli tarım yapılan yerlerde toprak, hasattan hemen sonra gölge tavı varken pullukla 15-20 cm derinliğinde sürülür. Elazığ Menceki Buğdayı ekimi genelde kışlık olarak yapılır. Sonbaharda iklime bağlı olarak toprak sıcaklığının 8-10 °C olduğu zamanda toprağın 5-7 cm derinliğine ekim yapılır. Ekim Ayı içinde en geç kasım ayı başlarında kadar tohum ekimi yapılır.

Ekimden öncede kazayağı ve tırmık takımıyla ikileme yapıp iyi bir tohum yatağı hazırlanır. Elazığ Menceki Buğday tanesinin fiziksel özelliklerine bağlı olarak mibzerle ekimde dekara 22-24 kg, serpme ekimde 26-28 kg tohum kullanılır. Ekimle birlikte engebeli arazilerde firfir (gübre dağıtım makinesi) ile ekilip çizer ve taban ile toprağa gömülür.

Elazığ Menceki Buğdayında uygulanacak en önemli bakım işi, sapa kalkma döneminde azotlu üst gübre verilmesidir. Diğer önemli bir bakım işlemi ise yabancı ot mücadelesidir. Diğer bakım işlemleri gübreleme, sulama ile hastalık ve zararlılar ile zirai mücadeledir.

Toprakların gübre ihtiyacı farklılık göstermekte olup en iyi kimyasal gübreleme, toprak analizi yapıldıktan sonra hazırlanan gübreleme programına göre yapılır. Gübre analiz sonucu dikkate alınarak taban gübrelemesinde gübre tohum ekiminde kombine mibzerle, uygun olmayan arazilerde firfir (gübre dağıtım makinesi) ile tohum yatağının 5 cm yanına veya altına çizer veya tabanla gömülür. Azotlu gübrenin yarısı, fosforlu gübrenin tamamı ekimle birlikte verilir. Fosforlu gübre sulanmayan alanlarda saf olarak 6-7 kg/da sulanan alanlarda ise 8-9 kg/da olacak şekilde kullanılır. Azotlu gübrenin diğer yarısı ise kardeşlenme döneminde üst gübre olarak verilmelidir.

Toprak tahlili yapılmamış ise saf madde üzerinden kuru şartlarda 8-10 kg/da sulu şartlarda ise 16-20 kg/da azot verilir. Toprağa verilecek olan azotlu gübre değişiklik gösterebilir. Kardeşlenme öncesi gübre olarak üre gübresi tercih edilecekse erken dönemde (şubat sonu mart başı gibi) toprağa atılmalıdır. Nisan ve mayıs ayına sarktığı zaman topraktan gaz halindeki kaybı daha az olan amonyum sülfat ve amonyum nitrat olarak gübre atılır. Buna göre ekimle beraber dekara 13 kg diamonyum fosfat (DAP) ve toprak pH'sının durumuna göre 20-30 kg/da uygun formda azotlu gübre verilir.

Bölgede yağışlı olan şubat ve mart aylarında verilecek tavan (üst) gübreleme Elazığ Menceki Buğdayının kardeşlenmesi için önemlidir. Bitkinin en fazla suya ihtiyaç duyduğu dönem sapa kalkma ve başaklanma döneminde genelde uzun tava (border) bazen de yağmurlama sulama yapılır. Gerekli olan iki sulama da bu dönemde yapılır. Suyun az olduğu dönemlerde sadece bir kez sulama yapılabilecekse, başaklanma dönemi tercih edilmelidir.

Zirai mücadele, sadece yabancı ot mücadelesinin çok olduğu mevzuata uygun ilaçla yapılır.

Elazığ Menceki Buğdayı, biçerdöver veya deste yapan biçerlerle hasat edilir. Hasat zamanının seçiminde dane dökme, üründe su oranı, makinaların çalışabilme durumu göz önüne alınır. Biçerdöverle hasat edilen ürünler birkaç gün güneşte kurutularak ambarlarda saklanır. Biçerdöverle yapılan hasatta danedeki su oranı %13-15 arasında olur. Buğday tohumu yabancı ot tahıllardan, taş ve topraktan arındırmak için selektörden geçirilir. Ambar olarak kullanılacak yerler rutubet olmayan, kuru, havadar ve aydınlık bir yer olmalıdır. Tohumluk olarak kullanılacak ürünler selektörden geçirilerek ayıklanır ve zirai mücadelede teknik talimatlarında belirtilen etken maddeli ilaçlarla tohum ilaçlanarak bir sonraki ekim dönemi için muhafaza edilir. Elazığ Menceki Buğdayı torba veya çuvalar içerisinde satışa sunulur.

Elazığ Menceki buğdayının verimi kuru şartlarda dekara 150-300 kg, sulu şartlarda ise dekara verim 300-422 kg dır.

Denetleme:

Denetimler; Elazığ İl Tarım ve Orman Müdürlüğünün koordinatörlüğünde; Elazığ İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde görevli alanında uzman 2 kişi, Elazığ Ticaret ve Sanayii Odasında uzman 1 kişi ve SS Elazığ Pancar Ekicileri kooperatifinden uzman 2 kişi olmak üzere 5 kişilik bir denetim mercii tarafından başak sarı olum dönemi ve hasat sonrası olmak üzere yılda 2 kez, ihtiyaç duyulduğunda veya şikayet halinde her zaman yapılır.

Denetim mercii tarafından; üretimde kullanılan buğday çeşidinin ve tohumunun uygunluğu: ürün özelliklerinden başak şeklinin, 1000 dane ağırlığının, camsılığın uygunluğu: üretim metoduna uygunluk ile Elazığ Menceki Buğdayı ibaresinin ve menşe adı ambleminin kullanımının uygunluğu denetlenir.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.